

ความหมายของคำว่า เมอลายู ใน เขोजาเราะห์ เมอลายู (พงศาวดารมลายู)*

ในการศึกษาเกี่ยวกับประเทศมาเลเซียนั้น ประเด็นที่น่าสนใจประเด็นหนึ่งคือความหมายของคำว่า “มลายู” ซึ่งในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “มาเลย์” (Malay) และเรียกทับศัพท์พื้นเมืองว่า “เมอลายู” (Melayu) ในการพูดถึงประชากรชาวมลายูของประเทศมาเลเซียปัจจุบันนั้น ความหมายที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญของประเทศคือผู้ที่พูดภาษามลายูเป็นประจำ นับถือศาสนาอิสลามและยึดถือวัฒนธรรมประเพณีมลายู ตามความหมายนี้ ชุมชนที่ไม่ได้ถือกำเนิดในบริเวณคาบสมุทรมลายู เช่นผู้ที่อพยพมาจากส่วนอื่นๆของกลุ่มเกาะอินโดนีเซียก็สามารถนับเนื่องตนเองเป็นชาวมลายูได้หากมีคุณสมบัติครบถ้วน ขณะเดียวกันคำว่า “มลายู” ตามรัฐธรรมนูญนี้ก็ไม่ได้ครอบคลุมกลุ่มชนชาวจีนและอินเดียซึ่งเป็นพลเมืองของประเทศมาเลเซียเช่นกัน เนื่องจากการเป็นชาว “มลายู” ในประเทศมาเลเซียปัจจุบันทำให้ได้รับสิทธิพิเศษบางประการ เช่น ในการศึกษา ดังนั้น ความหมายของคำว่า “มลายู” จึงมีความสำคัญเป็นพิเศษ

อย่างไรก็ตาม หากมองย้อนกลับไป ในประวัติศาสตร์ของดินแดนบนคาบสมุทรมลายู เราจะพบว่ามีความแตกต่างระหว่างความหมายของคำว่า “ชาวมลายู” ในอดีตกับในปัจจุบัน กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความเข้าใจหรือการใช้คำว่า “ชาวมลายู” นั้นมีพัฒนาการไปตามกาลเวลาในประวัติศาสตร์ด้วย ในหนังสือ **A History Of Malaysia** โดย Leonard

Andaya และ Barbara Watson Andaya^๑ ผู้แต่งทั้งสองได้เปิดประเด็นศึกษาเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “เมอลายู” โดยได้กล่าวถึงแนวคิดและความหมายของคำว่า “เมอลายู” ว่าปรากฏอย่างชัดเจนเป็นครั้งแรกในหลักฐานงานเขียนพื้นเมืองที่กล่าวถึงอาณาจักรมะละกา (คริสต์ศตวรรษที่ ๑๕) และยังได้กล่าวถึงวิวัฒนาการของแนวคิดเกี่ยวกับ

*บทความชิ้นนี้ได้รับการตัดตอนและปรับปรุงจากส่วนหนึ่งของสารนิพนธ์สาขาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เรื่อง “วิวัฒนาการของความคิดเกี่ยวกับคำว่า “เมอลายู” ในประวัติศาสตร์มลายู โดย กรุณา กาญจนประภากุล บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. ๒๕๓๗.

**อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยศิลปากร

***ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

^๑B.W. Andaya and L. Andaya, **A History of Malaysia**, Hong Kong: Macmillan Press, 1982

ความหมายของคำว่า “เมอลายู” ในช่วงอาณานิคมและช่วงเอกราชด้วย^๒ สำหรับบทความชิ้นนี้เป็นความพยายามที่จะศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “เมอลายู” เท่าที่สะท้อนออกมาจาก *เซอจาเราะห์ เมอลายู (Sejarah Melayu)* ซึ่งเป็นพงศาวดารราชสำนักหลักของอาณาจักรมะละกา ทั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจถึงโลกทัศน์ของกลุ่มผู้นำในสมัยนั้น และเพื่อวางรากฐานที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในความหมายของคำว่า “มลายู” ซึ่งอาจมีขึ้นต่อไป เนื่องจากการศึกษาต่อไปนี้เป็นการศึกษาเอกสารพื้นเมือง การพูดถึงคำว่า “มลายู” ในแง่ของความหมายจึงใช้ในลักษณะที่เป็นศัพท์เฉพาะ คือทับศัพท์ว่า “เมอลายู”

ในบรรดางานเขียนพื้นเมืองมลายู ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ที่ปรากฏอยู่และได้มีการศึกษากันในแวดวงวิชาการปัจจุบัน^๓ กล่าวได้ว่า *เซอจาเราะห์ เมอลายู* เป็นงาน

เขียนขึ้นสำคัญและเก่าแก่ที่สุดของรัฐบาลคาบสมุทรมลายูที่ได้มีการกล่าวถึงความหมายของคำว่า “เมอลายู” ไว้อย่างชัดเจนเป็นครั้งแรก ใน *เซอจาเราะห์ เมอลายู* คำว่า “เมอลายู” เป็นชื่อของแม่น้ำที่ไหลผ่าน Bukit Si-Guntang ซึ่งเป็นภูเขาศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของชาวปาเล็มบัง (Palembang) แห่งอาณาจักรศรีวิชัย ตามตำนานซึ่งบันทึกไว้ใน *เซอจาเราะห์ เมอลายู* กล่าวไว้ว่า เจ้าชายเชื้อสายของอเล็กซานเดอร์มหาราช (Raja Iskandar Dzu' l Kernain) สามองค์ ได้ปรากฏกายขึ้นโดยเหตุอัศจรรย์ ณ ภูเขา ลูกนี้ ต่อมา เจ้าชายทั้งสามองค์ก็ถูกเชิญไปครองเมืองต่าง ๆ บนเกาะสุมาตรา โดยองค์สุดท้ายพระนามว่า Sang Utama ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น Sri Tri Buana ได้ครอบครองดินแดนปาเล็มบัง^๔ ราชวงศ์สุดท้ายซึ่งครอบครองปาเล็มบังนี้เองที่ตาม *เซอจาเราะห์ เมอลายู* บันทึกไว้ว่าเป็นต้นราชวงศ์แห่งอาณาจักรมะละกาคาบสมุทรมลายู

^๒ B.W. Andaya and L. Andaya, *A History of Malaysia*, pp. 301-302

^๓ สำหรับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับงานเขียนพื้นเมืองของคาบสมุทรมลายู โปรดดูบทความต่าง ๆ ใน D.G.E., Hall, (ed.), *Historians of Southeast Asia*, London, O.U.P., 1961; C.D. Cowan and O.W. Wolters, (eds.) *Southeast Asian History and Historiography*, Ithaca: Cornell University Press, 1976; A.Reid and D. Marr, (eds.), *Perceptions of the Past in Southeast Asia*, Singapore, Heinemann, 1979; J. Bastin and R. Roolvink, (eds.), *Malayan and Indonesian Studies*, Oxford, O.U.P., 1964 และ R.O. Winstedt, *A History of Classical Malay Literature*, Kuala Lumpur: O.U.P., 1977. สำหรับงานศึกษาในภาษาไทยซึ่งกล่าวถึงขอบเขตหน้าที่ของงานเขียนประวัติศาสตร์พื้นเมืองบริเวณคาบสมุทรและกลุ่มเกาะ โปรดดูบทความของ ฉลอง สุนทราวณิชย์ “งานเขียนทางประวัติศาสตร์ของคนพื้นเมืองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาคพื้นน้ำ สมัยจารีต : หน้าที่ของอดีตและการรับรู้อดีตของคนพื้นเมือง” และ ชูลีพร พงศ์สุพัฒน์ “Sejarah Melayu กับข้อคิดเกี่ยวกับความต่อเนื่องของรัฐและเชื้อสายราชวงศ์กษัตริย์ในคาบสมุทรมลายู” ทั้งสองบทความใน *วารสารรวมบทความประวัติศาสตร์* ฉบับที่ ๑๖ พ.ศ. ๒๕๓๗.

^๔ C.C. Brown, (Trans.), *Sejarah Melayu “Malay Annals”*, Kuala Lumpur, O.U.P., 1983, p.15.

เซอจาเราะห์ เมอลายู หรือที่แปลได้ว่า “เรื่องของชาวเมอลายู” จึงเริ่มจากเรื่องราวของชุมชนที่อพยพมาจาก Bukit Si-Guntang ในปาเล็มบังบนเกาะสุมาตราซึ่งเชื่อกันว่าเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัยดั้งเดิม ดังนั้นคำว่า “เมอลายู” ตามที่ปรากฏในเซอจาเราะห์ เมอลายู จึงเป็นคำที่มีความหมายเฉพาะ กล่าวคือใช้เพื่อบ่งบอกเอกลักษณ์ของกลุ่มชนดังกล่าวนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม การตีความเรื่องราวในเซอจาเราะห์ เมอลายู นั้นมีความซับซ้อนอยู่เนื่องจาก เซอจาเราะห์ เมอลายู ฉบับที่ตกทอดมาเป็นที่แพร่หลายอยู่ในปัจจุบันนั้นเป็นฉบับที่ชำระขึ้นหลังจากที่อาณาจักรมะละกาล่มสลายลงไปแล้ว กล่าวคือได้รับการชำระหรือเขียนขึ้นใน ค.ศ. ๑๖๑๒ ในสมัยของสุลต่าน Ala U'd din Riyat Shah III แห่งอาณาจักรยะโฮร์ ซึ่งเป็นรัฐที่สืบต่อจากอาณาจักรมะละกาที่ถูกโปรตุเกสยึดครองไปในค.ศ. ๑๕๑๑ แต่โดยเนื้อหาแท้จริงแล้วเซอจาเราะห์ เมอลายู เล่าเรื่องของมะละกาตั้งแต่ต้นกำเนิดราชวงศ์ผู้ปกครองมะละกา เรื่องราวความเป็นไปเกี่ยวกับอาณาจักรและราชสำนักมะละกา รวมทั้งเรื่องราวของรัฐต่างๆ และความสัมพันธ์ของอาณาจักรมะละกากับรัฐเหล่านั้น^๕

ในลักษณะเช่นนี้สิ่งที่เราอาจประเมินได้จากหลักฐานชิ้นนี้อาจแบ่งออกได้เป็นสอง

ประเด็น ประเด็นที่หนึ่ง แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “เมอลายู” ที่ปรากฏอยู่ใน เซอจาเราะห์ เมอลายู อาจมีอยู่ตั้งแต่ในสมัยอาณาจักรมะละกาและตกทอดมาถึงผู้ที่ชำระ เซอจาเราะห์ เมอลายู ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ ประเด็นที่สอง อาจเป็นได้ว่าการพูดถึงความหมายของคำว่า “เมอลายู” ในลักษณะที่โยกโยกกลับไปสู่อาณาจักรในอดีตเป็นแนวคิดที่ผู้ชำระ เซอจาเราะห์ เมอลายู แห่งอาณาจักรยะโฮร์สร้างขึ้นเองเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการอ้างความชอบธรรม หรืออวดอ้างว่าผู้นำแห่งรัฐยะโฮร์นั้นเกี่ยวข้องและสืบเชื้อสายมาจากอาณาจักรมะละกา ซึ่งสืบทอดมาจากอาณาจักรศรีวิชัยที่ยิ่งใหญ่อีกทีหนึ่ง ตราบใจที่ยังไม่ปรากฏต้นฉบับของ เซอจาเราะห์ เมอลายู ที่เก่าแก่กว่าฉบับ ค.ศ. ๑๖๑๒ เราก็คงไม่อาจยืนยันได้ว่าความเป็นไปได้ในสองประเด็นนี้ว่าประเด็นใดจะมีน้ำหนักมากกว่ากัน

แต่ไม่ว่าราชสำนักใดจะเป็นผู้เรียบเรียงเรื่องราวที่ปรากฏใน เซอจาเราะห์ เมอลายู สิ่งที่น่าสนใจที่สื่อออกมานั้นชัดเจน ประเด็นสำคัญที่ เซอจาเราะห์ เมอลายู บันทึกไว้ให้คนรุ่นหลังคือการลำดับเชื้อสายราชวงศ์ของมะละกาและยะโฮร์ว่ามาจากลูกหลานของอเล็กซานเดอร์มหาราชที่ปรากฏขึ้นที่เขา Si Guntang และการแสดงให้เห็นถึงลักษณะวัฒนธรรมประเพณีของราชสำนักมะละกาใน

^๕ สำหรับการอภิปรายเกี่ยวกับ เซอจาเราะห์ เมอลายู ฉบับต่างๆ โปรดดู ชูลิพร พงศ์สุพัฒน์, “Sejarah Melayu กับข้อคิดเกี่ยวกับความต่อเนื่อง” หน้า ๖๓-๖๕.

ฐานะที่เป็นราชสำนักที่รุ่งเรืองที่สุดของคาบสมุทรมลายูนั้น^๖ ในการที่จะทำความเข้าใจได้ว่าทำไม *เซอจาเราะห์ เมอลายู* จึงถูกกำหนดให้ทำหน้าที่ดังกล่าว เราจำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับรัฐและสังคมมะละกาที่เกิดขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ เพราะพื้นฐานของรัฐจะสะท้อนออกมาในงานเขียนและพื้นฐานของรัฐนี้เองที่จะมีส่วนในการอธิบายความหมายของคำว่า “เมอลายู”

เรื่องราวของอาณาจักรมะละกา这不仅ปรากฏใน *เซอจาเราะห์ เมอลายู* เองแล้ว ยังปรากฏในเอกสารร่วมสมัยที่สำคัญได้แก่บันทึกการเดินทางของโทเม ปิเรส (Tome Pires) ที่มีชื่อว่า *Suma Oriental*^๗ และหลักฐานเอกสารจีน^๘ หลักฐานเอกสารจีนได้พูดถึงมะละกาเป็นครั้งแรกในค.ศ. ๑๔๐๓ ก่อนหน้านั้น แม้จะมีคณะทูตจากจีนเดินทางมายังดินแดนที่เรียกว่าทะเลใต้ (Nan Yang หรือ Southern Ocean) แต่ไม่เคยมีการบันทึกถึงดินแดนที่เรียกว่ามะละกา ในค.ศ. ๑๔๐๓ จดหมายเหตุ Yung-Lo Shih-Lu

ของจีนบันทึกไว้ว่าจักรพรรดิจีนได้ส่งกองเรือไปยังมะละกา โคชินไชน่า และที่อื่นๆ ภายหลังจากที่จักรพรรดิจีนได้รับรายงานเกี่ยวกับมะละกาจากบรรดาพ่อค้าชาวอินเดียมุสลิม^๙ คณะทูตดังกล่าวน่าจะมาถึงมะละกาในราวกลาง ค.ศ. ๑๔๐๔ และกลับสู่จีนในปีต่อมา Yung-Lo Shih-Lu ยังได้กล่าวถึงคณะทูตจากเมืองสมุทร (Samudra) คาลิกัต (Calicut) และมะละกาซึ่งเดินทางกลับมาพร้อมคณะทูตของจีนที่ถูกส่งออกไป และกล่าวด้วยว่าจักรพรรดิจีนได้แต่งตั้งผู้ปกครองรัฐทั้ง ๓ ให้เป็นกษัตริย์

สิ่งที่ปรากฏในเอกสารจีนสะท้อนแบบแผนทางการเมืองของรัฐริมชายฝั่งทะเล ดังที่ได้มีผู้ทำการศึกษาไว้ เช่นงานของ O.W. Wolters^{๑๐} กล่าวคือ อำนาจทางการเมืองของรัฐที่กระจายอยู่ริมชายฝั่งทะเลนั้นมักจะขึ้นอยู่กับความสามารถในการเป็นศูนย์กลางการค้า ซึ่งช่วงก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ นั้นการค้าหลักที่สำคัญได้แก่การค้ากับจีน ดังนั้นรัฐใดที่ได้รับการยอมรับจากจีนและอยู่ใน

^๖ Virginia Matheson, “Concept of Malay Ethos in Indigeneous Malay Writing”, *Journal of Southeast Asian Studies*, Vol. 10, No.2, , 1979, p.352.

^๗ *Suma Oriental* เป็นงานเขียนของ Tome Pires ซึ่งเป็นชาวโปรตุเกสที่ถูกส่งเข้ามาทำงานในมะละกาเมื่อประมาณ ค.ศ.

๑๕๑๒ *Suma Oriental* จึงอาจเรียกได้ว่าเป็นงานเขียนที่ค่อนข้างจะร่วมสมัยกับอาณาจักรมะละกามากที่สุด *Suma Oriental* ให้ข้อมูลเกี่ยวกับมะละกา ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับราชวงศ์ผู้ปกครอง รวมไปถึงระบบการปกครองและข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม โปรดดู A., Cortesao, (ed.), *Suma Oriental*, London : O.U.P., 1975.

^๘ Geoff Wade, *The “Ming Shi-Lu” as a Source for Southeast Asian History, 14th to 17th Centuries*, Paper Presented at the 12th IAHA Conference, University of Hong Kong, 1991.

^๙ Wang Gungwu, “The Opening of Relations between China and Malacca, 1403-1405”, in John Bastin and R., Roolvink, *Malayan and Indonesian Studies*, p. 93.

^{๑๐} O.W. Wolters, *The Fall of Srivijaya in Malay History*, Kuala Lumpur, O.U.P., 1975.

เส้นทางการค้าระหว่างจีนกับอินเดียก็อาจมีอำนาจต่อรองทางการเมืองที่ดี ศรีวิชัยก็เป็นตัวอย่างหนึ่งของรัฐในรูปแบบนี้ ในกรณีของมะละกาก็เช่นกัน เมื่อจักรพรรดิ Yung-Lo แห่งราชวงศ์หมิงของจีนขึ้นครองราชย์ในค.ศ. ๑๔๐๒ พระองค์ได้ทรงดำเนินนโยบายผูกขาดการค้าโดยรัฐและเริ่มมองหาฐานการค้าของจีนในบริเวณทะเลใต้ซึ่งครั้งหนึ่งเคยทำหน้าที่โดยศรีวิชัย การตั้งถิ่นฐานบริเวณช่องแคบมะละกาจึงถือได้ว่าเป็นการปรากฏขึ้นอย่างถูกที่ถูกเวลาเพราะจีนได้ให้การยอมรับและสนับสนุน ด้วยตำแหน่งที่ตั้งอันเหมาะสมและจากความคุ้มครองของจีน มะละกาจึงกลายเป็นเมืองท่าที่รุ่งเรืองขึ้นอย่างรวดเร็ว

ในขณะที่หลักฐานเอกสารจีนได้ให้ข้อยืนยันถึงการก่อตั้งและการดำรงอยู่ของมะละกาในฐานะเมืองท่า หลักฐานเหล่านี้ไม่ได้บ่งบอกถึงสภาพสังคมและความสัมพันธ์ของชุมชนต่างๆ ในดินแดนใหม่แห่งนี้ ในส่วนนี้ เชอจาเราะห์ เมอลายู จะให้ภาพได้กระจ่างชัดกว่าและสามารถสอบทานได้จาก *Suma Oriental* ซึ่งเขียนขึ้นประมาณ ค.ศ. ๑๕๑๒ จึงนับเป็นงานเขียนร่วมสมัยกับอาณาจักรมะละกาและสามารถให้เป็นข้อมูลสอบทานเรื่องราวต่างๆ ที่ปรากฏใน เชอจาเราะห์ เมอลายู ได้เป็นอย่างดี

ทั้ง *Suma Oriental* และ เชอจาเราะห์ เมอลายู ได้กล่าวตรงกันเกี่ยวกับการก่อตั้ง

อาณาจักรมะละกาว่าผู้ก่อตั้งเป็นผู้ที่อพยพมาจากเกาะสุมาตรา ส่วนที่จะมาจากศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัยที่ปาเล็มบังหรือไม่นั้นยังไม่อาจยืนยันได้ อย่างไรก็ตาม เป็นที่เชื่อกันว่าหลังคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ ศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัยที่ปาเล็มบังเสื่อมอำนาจโดยมีรัฐจัมบี (Jambi) หรือเมอลายู-จัมบี (Melayu-Jambi) ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือของปาเล็มบังรุ่งเรืองขึ้นมาแทนที่ โดยยังกล่าวเรียกดินแดนนี้ว่าศรีวิชัยเช่นเดิม ส่วนศรีวิชัย-ปาเล็มบังนั้นเสื่อมลงและตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของอาณาจักรมัชปาหิตในชวา^{๑๑} เรื่องราวที่จะนำไปสู่การตั้งถิ่นฐานที่มะละกาจึงเกิดขึ้นเมื่อมีเจ้าชายในราชวงศ์ปาเล็มบังแข็งข้อต่ออำนาจของมัชปาหิตในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ แต่ไม่เป็นผลสำเร็จจึงต้องหนีออกมา ใน เชอจาเราะห์ เมอลายู ได้กล่าวถึง Sri Tri Buana ว่าภายหลังจากครองปาเล็มบังได้ระยะหนึ่ง พระองค์ก็ออกเดินทางจากปาเล็มบังเพื่อสำรวจดินแดนชายฝั่งเพื่อหาที่ตั้งเมืองที่เหมาะสม^{๑๒} ข้อความในส่วนนี้จึงอาจสะท้อนนัยทางประวัติศาสตร์หมายถึงการหนีออกจากเกาะสุมาตราของเจ้าชายแห่งราชวงศ์ปาเล็มบัง ข้อความดังกล่าวสอดคล้องกับข้อมูลที่ปรากฏใน *Suma Oriental* ซึ่งได้บันทึกการหนีออกจากปาเล็มบังของปรเมศวร(Paramesawara) ภายหลังการก่อกบฏต่อชวา^{๑๓}

^{๑๑} ดูสรุปเรื่องของศรีวิชัย-ปาเล็มบัง-จัมบี ได้ใน O.W. Wolters, *The Fall of Srivijaya.....*, pp. 1-4.

^{๑๒} C.C. Brown, (Trans.), *Sejarah Melayu.....*, p. 17.

เชอจาเราะห์ เมอลายู ได้บันทึกต่อไปว่าเมื่อ Sri Tri Buana เดินทางออกจากปาเล็มบัง ชาวดังกล่าวก็กระจายไปสู่เกาะเบนตัน (Bentan) โดยกล่าวว่า “ราชาจาก Bukit Si Guntang ผู้เป็นเชื้อสายของอเล็กซานเดอร์มหาราชกำลังเดินทางมุ่งมาทางนี้” และเมื่อ Sri Tri Buana ไปถึงเบนตันก็ได้รับแต่งตั้งจากราชินีของเบนตันให้เป็นรัชทายาทความสัมพันธ์ระหว่าง Sri Tri Buana กับชุมชนที่เบนตันมีนัยสำคัญทางประวัติศาสตร์ เพราะเกาะเบนตันซึ่งอยู่ตอนใต้ของสิงคโปร์นี้เป็นบริเวณที่ชนพื้นเมืองกลุ่มสำคัญของบริเวณคาบสมุทรมลายูและกลุ่มเกาะอาศัยอยู่ได้แก่กลุ่มชาวทะเลหรือชาวเล (Orang Laut) ชาวเลนี้เป็นชนพื้นเมืองที่มีความสามารถในการเดินเรือ เป็นชาวประมงและเป็นโจรสลัดในน่านน้ำบริเวณช่องแคบมะละกามาช้านาน ชาวเลเคยเป็นกำลังสำคัญของอาณาจักรศรีวิชัยเมื่อครั้งอาณาจักรศรีวิชัย-ปาเล็มบังกังรุ่งเรืองอยู่ หากชาวเลสวามิภักดิ์กับรัฐใดก็จะสามารถทำหน้าที่เป็นซาร์บไซและเป็นกองกำลังของรัฐนั้นๆได้ ในทางตรงกันข้ามหากรัฐนั้นๆไม่สามารถควบคุมชาวเลได้น่านน้ำนั้นก็จะเต็มไปด้วยโจรสลัดซึ่งจะทำให้เรือสินค้าต่างๆไม่กล้าที่จะเข้ามาค้าขาย

ด้วยเลย^{๑๔}

ดังนั้น ความพยายามในการให้สถานะอันสูงส่งแก่กลุ่มชนที่เข้ามาก่อตั้งมะละกาโดยให้สืบสายไปถึงราชวงศ์ปาเล็มบังกังบนเกาะสุมาตรา น่าจะเป็นสิ่งที่ผู้นำชุมชนใหม่ใช้เพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ตนเองและเพื่อดึงดูดชาวพื้นเมืองอื่นๆ โดยเฉพาะชาวเลให้เข้ามาสวามิภักดิ์กับพวกตนใน *Suma Oriental* ได้มีการบันทึกคำพูดที่ชาวเลกล่าวกับปรเมศวรเจ้าชายจากปาเล็มบังกังว่า “พวกเราก็เป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรปาเล็มบังกังอันเก่าแก่ของท่านเช่นกัน พวกเราได้ร่วมหัวจมท้ายกับท่านมาตลอด”^{๑๖} ในเชอจาเราะห์ เมอลายู ได้เล่าเรื่องเกี่ยวกับการขึ้นเป็นกษัตริย์ของ Sri Tri Buana ไว้ว่าได้รับการเชื้อเชิญจากผู้ปกครองดั้งเดิมของปาเล็มบังกังที่มีชื่อว่า Demang Lebar Daun ซึ่งถือว่า Sri Tri Buana มีเชื้อสายที่สูงกว่าตนเองจึงเหมาะสมมากกว่าที่จะปกครองปาเล็มบังกัง Demang Lebar Daun และ Sri Tri Buana ได้ให้สัตย์สัญญาต่อกันไว้ ณภูเขาสี Guntang ว่ากษัตริย์จะปกครองราษฎรด้วยความชอบธรรม ขณะที่ราษฎรก็จะทศตอกษัตริย์ไม่ได้^{๑๗} คำสัตย์สัญญาที่ได้ให้ไว้ต่อกันในครั้งนั้นกลายมาเป็นหลักในการปก

^{๑๓} A. Cortesao, (ed.), *Suma Oriental*, p. 321.

^{๑๔} C.C. Brown, (Trans.), *Sejarah Melayu*....., p. 18.

^{๑๕} B.W. Andaya and L. Andaya, *A History of Malaysia*, p. 25.

^{๑๖} A. Cortesao, (ed.), *Suma Oriental*, p. 234.

^{๑๗} C.C. Brown, (Trans.), *Sejarah Melayu*....., p. 16.

ครองมะละกาและรัฐมลายูอื่นๆ ในเวลาต่อมา เป็นแนวความคิดด้านการเมืองการปกครอง ที่ได้รับการเน้นเป็นพิเศษ

เรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้ที่อยู่ใต้การปกครองตามที่ปรากฏใน *เซอจาเราะห์ เมอลายู* และใน *Suma Oriental* เช่นนี้จะสะท้อนธรรมชาติของรัฐบาลชายชายฝั่งทะเล ซึ่งต้องการเรียกร้องความร่วมมือของชุมชนพื้นเมืองต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มชาวเลที่มีความสำคัญต่อการค้าขายของเมืองท่า การยอมรับที่ชาวเลมีต่อผู้นำของศรีวิชัย-ปาเล็มบังอาจจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง และผู้ที่อพยพมายังมะละกาได้นำมาเล่าขานเพื่อเป็นตัวอย่างให้เกิดรูปแบบความสัมพันธ์เช่นเดียวกันในมะละกาหรือมิฉะนั้นก็อาจเป็นเรื่องราวที่ผู้นำมะละกา รุ่นแรกสร้างขึ้นเพื่อโน้มน้าวจิตใจของประชากรในบริเวณนั้น เราไม่สามารถกำหนดที่มาที่ไปของเรื่องราวนี้ได้อย่างชัดเจน สิ่งที่สมารถอนุมานได้คือตำนานเรื่องราวที่บ่งบอกความสัมพันธ์เช่นนี้ปรากฏอยู่และผู้ที่เรียบเรียง *เซอจาเราะห์ เมอลายู* ในเวลาต่อมาได้รวบรวมบันทึกลงไว้

ทั้ง *เซอจาเราะห์ เมอลายู* และ *Suma Oriental* ได้บันทึกถึงชาวเลว่าเป็นกำลังสำคัญในการก่อตั้งอาณาจักรมะละกา โดยใน *Suma Oriental* ได้กล่าวว่าชาวเลเป็นผู้พบดินแดนผืนงามคือมะละกาและเป็นผู้ชักชวน

ปรเมศวรให้ไปอยู่ที่นั่นโดยกล่าวว่า “ถ้าแผ่นดินเป็นที่ถูกใจสำหรับเขา (ปรเมศวร) และถ้าเขาต้องการจะไปที่นั่น เขาก็ควรจะไป (ตั้งหลักแหล่ง) และเรียกตัวเองได้ว่า กษัตริย์...”^{๑๘} ข้อความดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าชาวเลคือกำลังสำคัญในการก่อตั้งอาณาจักรมะละกาและสนับสนุนการขึ้นมามีอำนาจของเจ้าชายปาเล็มบังผู้นี้ ดังนั้นความพยายามของผู้บันทึก *เซอจาเราะห์ เมอลายู* ที่จะเชื่อมโยงปฐมกษัตริย์ของมะละกากับอาณาจักรศรีวิชัยและย้อนไปถึงอเล็กซานเดอร์มหาราชในตำนานจึงสะท้อนความพยายามที่จะสร้างความยอมรับและภาคภูมิใจเกิดขึ้นในหมู่ชาวเลหรือชนพื้นเมืองเดิมของมะละกา การกระทำดังกล่าวมีผลทำให้คำว่า “เมอลายู” ปรากฏความหมายชัดเจนขึ้นโดยใช้บ่งบอกเอกลักษณ์ของกลุ่มผู้อพยพมาก่อตั้งอาณาจักรมะละกา

ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าชายจากปาเล็มบังกับฝ่ายชาวเลสะท้อนให้เห็นการยอมรับเจ้าชายผู้สืบเชื้อสายมาจากราชวงศ์อันยิ่งใหญ่แห่งอาณาจักรศรีวิชัย แต่การยอมรับดังกล่าวไม่ได้เป็นไปโดยปราศจากเงื่อนไข ดังปรากฏใน *Suma Oriental* ว่าเมื่อชาวเลมาแจ้งแก่ปรเมศวรว่าพบแผ่นดินผืนงามและเชื้อเชิญให้ไปครอบครองแล้วชาวเลก็ได้ขอสัญญาจากปรเมศวรว่าจะต้องตอบแทนพวกตน เมื่อก่อตั้งอาณาจักรมะละกา

^{๑๘} A. Cortesao, (ed.), *Suma Oriental*, p. 234.

แล้ว ชาวเลก็ได้มาทวงสัญญาซึ่งปรเมศวรก็ให้รางวัลตอบแทนโดยการแต่งตั้งหัวหน้าชาวเลเป็นขุนนางของอาณาจักรสืบทอดเชื้อสายกันเรื่อยมา^{๑๙} หากเรื่องราวการพบปะและความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกลุ่มผู้อพยพจากสุมาตรากับชาวเลแห่งคาบสมุทรมลายูเป็นจริงตามที่บ่งบอกไว้ใน *Suma Oriental* การเล่าขานสืบทอดกันมาและการบันทึกลงไว้ใน *เซอจาเราะห์ เมอลายู* ก็เป็นการย้ำเตือนอนุชนรุ่นหลังในอาณาจักรมะละกาและอาณาจักรในยุคต่อมาถึงรากเหง้าความสัมพันธ์นี้

นอกเหนือจากกลุ่ม Orang Laut หรือชาวเลแล้ว ชนพื้นเมืองอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญต่อมะละกาในระยะแรกคือพวก Orang Asli ซึ่งอาจแปลรวมๆว่าชาวป่า Orang Asli คือชนพื้นเมืองดั้งเดิมของคาบสมุทรมลายูซึ่งดำรงชีวิตอยู่ในสังคมเผ่าโดยอาศัยทั้งการทำไร่เลื่อนลอยในบางพื้นที่การล่าสัตว์ และเก็บของป่ามาค้าขายแลกเปลี่ยนกับชุมชนแถบเมืองท่า ชาวป่าพวกนี้ก็เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในระบบการค้าของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มานานแล้ว^{๒๐} แม้ว่าชนพื้นเมืองของมะละกาจะมีจำนวนไม่มากนักแต่ความรอบรู้ในเรื่องเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานและความสามารถในการจัดหาทรัพยากรของพื้นที่เป็นเครื่องกระตุ้นให้ผู้ที่เข้ามาตั้ง

ถิ่นฐานใหม่ยอมรับและต้องการรวมเอาชนพื้นเมืองเข้ามาไว้ ขณะเดียวกันก็ต้องการแยกแยะตนเองออกในฐานะคนในกลุ่มวัฒนธรรมที่สูงกว่า กลุ่ม Orang Asli จึงได้รับการยอมรับในฐานะ “Hamba Melayu” หรือ “ข้าของคนเมอลายู”^{๒๑} ด้วยเหตุที่กลุ่มผู้ก่อตั้งมะละกามีความจำเป็นต้องยอมรับในความสำคัญและผลประโยชน์ร่วมที่ชาวเลและชาวพื้นเมืองสามารถให้แก่ตน ขณะเดียวกันก็ต้องการรักษาเอกลักษณ์ของกลุ่ม การสร้างหลักการและกฎเกณฑ์ในการปกครองจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสูงสุดเพื่อกำหนดภาระหน้าที่และบ่งบอกความสัมพันธ์ของกลุ่มชนต่างๆในสังคมใหม่ที่กำลังจะเกิดขึ้น

ดังนั้น เรื่องราวของการยอมรับผู้ปกครองคนใหม่ผู้มาจาก Bukit Si Guntang ในอาณาจักรศรีวิชัยดังที่ปรากฏใน *เซอจาเราะห์ เมอลายู* จึงชี้ให้เห็นการยอมรับผู้นำที่เหนือกว่าทั้งในแง่เชื้อสายและวัฒนธรรม และสะท้อนการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่เหนือกว่าของกลุ่มผู้อพยพมาสู่มะละกา ทำให้มะละกากลายเป็นดินแดนที่มีวัฒนธรรมที่แตกต่างจากบริเวณโดยรอบ คำว่า “เมอลายู” จึงมีความหมายครอบคลุมสังคมในดินแดนใหม่ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มชนที่มาจากปาเล็มบังและชนพื้นเมืองทั้งกลุ่มชาวเลและชาวป่าซึ่งถูกดึงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของมะละกา หาก

^{๑๙} A. Cortesao, (ed.), *Suma Oriental*, p. 235.

^{๒๐} B.W. Andaya and L. Andaya, *A History of Malaysia*, pp. 10-11

^{๒๑} *Ibid.*, p. 49.

ปราศจากการให้ความหมายและเอกลักษณ์แก่ชุมชนชาว “เมอลายู” ที่อพยพเข้ามาก่อตั้งมะละกา รวมทั้งการให้ความหมายต่อรูปแบบวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ในสังคมใหม่ที่เกิดขึ้น มะละกาก็จะไม่แตกต่างจากดินแดนใกล้เคียงแต่อย่างใด

ความหมายของคำว่า “เมอลายู” ที่สะท้อนออกมาจาก *เซอจาเราะห์ เมอลายู* จึงเริ่มจากความหมายที่แคบ กล่าวคือ การบ่งบอกแหล่งที่มาของกลุ่มชน จนกระทั่งขยายเป็นความหมายที่กว้างขึ้นโดยเริ่มมีนัยทางวัฒนธรรมควบคู่ไปกับความหมายดั้งเดิม ชุมชน “เมอลายู” แห่งมะละกาจึงมีความหมายบ่งชี้ถึงที่มาและรูปแบบวัฒนธรรมที่ชุมชนนั้นกำหนดขึ้นเพื่อสร้างเอกลักษณ์ให้แก่ตนเอง

หลังจากที่ชุมชนผู้อพยพมาจากสุมาตราสามารถตั้งมั่นลงที่มะละกาได้แล้ว การปรับเปลี่ยนแบบแผนทางวัฒนธรรมที่สำคัญได้เกิดขึ้นอีกครั้ง ได้แก่การนับถือศาสนาอิสลาม หลังจากทีศาสนาอิสลามตั้งมั่นลงที่มะละกาแล้ว ความเป็นชาวมุสลิมได้กลายเป็นลักษณะทางวัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่งของชุมชน “เมอลายู” แห่งมะละกา เพิ่มเติมจากเอกลักษณ์ที่บ่งบอกไว้แล้ว

O.W. Wolters ได้ระบุว่า การเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามของกษัตริย์มะละกา

เกิดขึ้นในค.ศ. ๑๔๓๖ และเป็นกุศโลบายทางการเมืองและการค้าซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่จีนเริ่มเปลี่ยนนโยบายและให้การสนับสนุนมะละกาน้อยลง^{๒๒} ใน *เซอจาเราะห์ เมอลายู* กล่าวถึง Raja Tengah ผู้ปกครองลำดับที่ ๓ ของมะละกาว่าหลังจากครองราชย์ได้ระยะหนึ่งก็เกิดเหตุอัศจรรย์และแรงบันดาลใจทำให้พระองค์หันมานับถือศาสนาอิสลามและเฉลิมพระนามใหม่ว่าสุลต่าน Muhamad Shah หลังจากนั้น พระองค์ก็ได้บังคับให้ขุนนางและประชาชนทุกคนเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม^{๒๓} เหตุการณ์ส่วนนี้เป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามของประชาชนอาจมิได้เป็นไปโดยสมัครใจแต่แฝงไว้ด้วยนัยทางการเมือง กล่าวคือ เป็นการสร้างภาพลักษณ์ของรัฐการค้าอิสลามให้เกิดขึ้นเพื่อดึงดูดบรรดาพ่อค้ามุสลิมให้เข้ามาค้าขายยังมะละกา และใช้ศาสนาเป็นเครื่องสร้างพันธมิตรในหมู่รัฐอิสลามเช่น อะเจห์และปาไซ (Acheh and Pasai) บนเกาะสุมาตราซึ่งกำลังเริ่มมีอิทธิพลทางการค้ามากขึ้นในขณะนั้น

นอกจากเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามแล้ว ใน *เซอจาเราะห์ เมอลายู* ยังได้บันทึกไว้ว่าในรัชสมัยของสุลต่าน Muhamad Shah นี้ ได้มีการสร้างธรรมเนียมราชสำนัก รวมไปถึงการวางกฎเกณฑ์ จารีตพิธีกรรม

^{๒๒} O.W. Wolters, *The Fall of Srivijaya.....*, p. 160.

^{๒๓} C.C. Brown, (Trans.), *Sejarah Melayu.....*, p. 44.

ต่างๆ เช่นการแต่งกาย การทำความเคารพ การเข้าเฝ้า การใช้สื่อบอกสถานะความเป็นกษัตริย์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยในการสร้างความเชื่อและการยอมรับของราษฎรที่มีต่อผู้ปกครอง และสร้างการยอมรับในอำนาจของมะละกาให้เกิดขึ้นกับดินแดนอื่นๆ โดยการบ่งบอกลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมที่แตกต่างและสูงส่งกว่าดินแดนที่อยู่โดยรอบ

การที่มะละกาเปลี่ยนเป็นรัฐอิสลามได้ส่งผลให้ความหมายของความเป็น “เมอลายู” กว้างขึ้นอีกระดับหนึ่ง นอกเหนือจากคำว่า “เมอลายู” จะหมายถึงผู้อพยพมาจาก Bukit Si Guntang และกลุ่มชนพื้นเมืองของมะละกาแล้ว ยังรวมไปถึงการนับถือศาสนาอิสลามด้วย การนับถือศาสนาอิสลามกลายเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเป็น “ชาวเมอลายู” ดังที่ได้มีผู้ศึกษาไว้ว่าสังคมมะละกาถือการเป็นมุสลิมว่าเป็นการ “Masuk Melayu” หรือ “การเข้าสู่ความเป็นเมอลายู”^{๒๔} ความเป็น “เมอลายู” ซึ่งรวมถึงการเป็นมุสลิมส่งผลให้คำว่า “เมอลายู” มีความหมายกว้างขึ้น และเอื้ออำนวยให้กลุ่มชนและดินแดนที่หลากหลายสามารถนับตัวเองเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรแห่งนี้ได้

นับตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ เป็นต้นมา ผู้นำของมะละกาได้พยายามแผ่อิทธิพลสู่ดินแดนส่วนอื่นๆ ของบริเวณคาบ

สมุทรมลายูโดยเฉพาะทางตอนเหนือ และพยายามเผยแพร่ศาสนาอิสลามสู่บริเวณเหล่านั้นด้วย *Suma Oriental* ได้กล่าวถึงการโจมตีและการทำสงครามของสุลต่าน Muzaffar แห่งรัฐมะละกากับรัฐปาหัง (Pahang) ตรังกานุ (Trengganu) และปัตตานี ซึ่งสุลต่าน Muzaffar ก็สามารถมีอำนาจเหนือดินแดนเหล่านั้นได้ จากนั้น พระองค์ได้จัดให้มีการแต่งงานระหว่างน้องสาวของพระองค์กับกษัตริย์แห่งปาหังซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม ใน *Suma Oriental* ระบุว่า “เขาเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามตามคำขอของสุลต่าน Muzaffar”^{๒๕}

ความพยายามของผู้ปกครองมะละกาในการแผ่อิทธิพลทางการเมืองและศาสนาไปสู่ดินแดนทางตอนเหนือนี้สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามที่จะสร้างแนวร่วมทางวัฒนธรรมและความเชื่อ ทั้งนี้เหตุผลสำคัญประการหนึ่งอาจเป็นเพราะต้องการต่อต้านการขยายอิทธิพลของไทย *Suma Oriental* ได้สะท้อนให้เห็นว่าดินแดนทางตอนเหนือของคาบสมุทรมลายูเป็นดินแดนที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของไทยมาก่อนและมีได้นับถือศาสนาอิสลามมาแต่เดิม ดังนั้น ผู้ปกครองมะละกาจึงพยายามเผยแพร่ศาสนาอิสลามเข้าไปเพื่อดึงดินแดนนั้นๆ เข้าอยู่ภายใต้อิทธิพลของมะละกา เนื่องจากรัฐทางตอนเหนือเหล่านี้มีชุมชนที่

^{๒๔} B.W. Andaya and L. Andaya, *A History of Malaysia*, p. 55.

^{๒๕} A. Cortesao, (ed.), *Suma Oriental*, p. 244.

มีชาติพันธุ์คล้ายคลึงกับชุมชนในมะละกา อยู่แล้ว การเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม จึงสามารถส่งผลให้ดินแดนเหล่านี้ก้าวเข้าสู่ ความเป็น “เมอลายู” (Masuk Melayu) และ เกิดลักษณะชุมชนที่แบ่งแยกออกจาก วัฒนธรรมพุทธของไทยได้อย่างชัดเจน

ศาสนาอิสลามจึงกลายเป็นปัจจัย สำคัญต่อการกำหนดความหมายของคำว่า “เมอลายู” กับทั้งยังเป็นแนวคิดที่ไม่มีขอบ เขตจำกัด ซึ่งต่างจากแนวคิดแรกที่เน้นแหล่ง ที่มาของกลุ่มผู้ปกครอง การเน้นความเป็น มุสลิมว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเข้าสู่ความเป็น “เมอลายู” นี้จึงทำให้ชุมชนที่นับตัวเองเป็น “เมอลายู” นั้นไม่จำกัดวงอยู่เพียงในมะละกา หรือกลุ่มผู้นำของมะละกา แต่จะเริ่มมีความ หมายรวมไปถึงรัฐใกล้เคียงซึ่งได้รับการถ่ายทอด ความเป็น “เมอลายู” จากมะละกาซึ่งเป็น ศูนย์กลางของอาณาจักรและกลุ่มวัฒนธรรม ดังกล่าว

ภายในเวลาประมาณหนึ่งร้อยปีนับ จากการก่อตั้ง มะละกาสามารถขยายอิทธิพล ไปทางใต้สู่หมู่เกาะน้อยใหญ่ซึ่งเป็นถิ่นที่อยู่ ของเหล่าชาวเล ได้แก่กลุ่มเกาะรีเอ-ลิงกา (Riau-Lingga) ขอบเขตของอาณาจักร มะละกาครอบคลุมตั้งแต่ฝั่งตะวันออกของ

คาบสมุทรมลายูคือรัฐปาหัง ส่วนฝั่งตะวันตกจะครอบคลุมตั้งแต่ประยะโฮร์ สิงคโปร์ และกลุ่มเกาะรีเอ-ลิงกา นอกจากนี้ ในรัช สมัยของสุลต่านมาหมุด (Sultan Mahmud Shah) ซึ่งเป็นสุลต่านองค์สุดท้ายของมะละกา อาณาจักรแห่งนี้สามารถเข้าไปมีอิทธิพลเหนือ ดินแดนต่างๆ ของสุมาตราฝั่งตะวันออกด้วย แม้ว่ามะละกาจะไม่ประสบความสำเร็จเทียบ เท่าศรีวิชัยในการคุม่าน้ำและการค้าใน บริเวณช่องแคบมะละกา และยังไม่สามารถ ยับยั้งการขยายอิทธิพลทั้งของไทยและของ รัฐมุสลิมทางตอนเหนือของเกาะสุมาตราเช่น รัฐปาไซ (Pasai) และอะรู (Aru) แต่ก็นับได้ ว่ามะละกาได้ก้าวขึ้นมาเป็นอาณาจักรที่ รุ่งเรืองสืบทอดจากศรีวิชัย ใน *Hikayat Hung Tuah* หรือ “เรื่องของฮังตั่ว”^{๒๖} ซึ่งเป็นเรื่องราวของนายทหารผู้เก่งกล้าของอาณาจักร มะละกา มีข้อความสะท้อนให้เห็นว่ามะละกา ได้ประกาศตนเป็นศูนย์กลางของอาณาจักร “เมอลายู” ดังข้อความที่กล่าวว่า “แคว้น แคว้นต่างๆ ในดินแดนเมอลายูส่งบรรณาการ มายังมะละกา”^{๒๗} ความสำเร็จดังกล่าวเมื่อ ประกอบกับภาพลักษณ์ของผู้นำที่สืบเชื้อ สายที่ยิ่งใหญ่มีวัฒนธรรมสูงและเป็นผู้นำที่ นับถือศาสนาอิสลาม ทำให้วัฒนธรรมของ

^{๒๖} Hikayat Hang Tuah เป็นงานเขียนพื้นเมืองมลายูเก่าแก่อีกชิ้นหนึ่ง ซึ่งคาดกันว่าการแต่งหรือชำระขึ้นในช่วงครึ่งหลังของ คริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ ตัวละครเอกในเรื่องนี้คือฮังตั่วซึ่งเป็นนายทัพเรือผู้ยิ่งใหญ่ มีความสามารถและเฉลียวฉลาด มีไหวพริบ ปฏิภาณ ฮังตั่วได้เดินทางไปผจญภัยในดินแดนต่างๆ รวมทั้งจีนและมณฑลปาหิตในชาวดัว Hikayat Hang Tuah จัดเป็นตำนาน กึ่งนิทานพื้นบ้านที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในหมู่ชนชาวมลายูปัจจุบัน

^{๒๗} อ้างใน Virginia Matheson, “Concept of Malay Ethos.....”, p. 361.

มะละกาเป็นที่รับรู้และยอมรับกันในวงกว้าง อย่างไรก็ตาม ใน “*เรื่องของฮังตัว*” นี้ มีเรื่องราวที่แสดงให้เห็นประเด็นที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่ง กล่าวคือ ในขณะที่แว่นแคว้นต่าง ๆ ยอมรับอำนาจของมะละกาและเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักร “*เมอลายู*” ซึ่งมีมะละกาเป็นศูนย์กลาง การแบ่งแยกระหว่างผู้คนในรัฐนั้นๆ กับกลุ่มชนชั้นผู้นำที่มะละกา ยังคงมีอยู่ ใน “*เรื่องของฮังตัว*” ครั้งหนึ่ง ฮังตัวถูกเนรเทศจากมะละกาไปที่อินทราปุระ (Inderapura-อยู่บนเกาะสุมาตรา) ณ ที่นั้น ฮังตัวได้รับการต้อนรับดูแลจากนางกำนัลในราชสำนักขณะที่กำลังจะขับกล่อมให้ ความสำราญแก่ฮังตัว นางกำนัลเหล่านั้น ออกตัวว่า “*ดนตรีของอินทราปุระไม่ใช่ดนตรี เมอลายู เราไม่ใช่ชาวเมอลายูแต่เหมือนกับชาวเมอลายูแท้ของมะละกา*”^{๒๔} ข้อความนี้ดูจะสะท้อนให้เห็นว่าแม้จะมีการยอมรับในวัฒนธรรมอันสูงส่งของมะละกา แต่ก็ยังมีความสำนึกถึงความแตกต่างในหมู่ชนพื้นเมืองเผ่าต่างๆ ของบริเวณช่องแคบมะละกา ความเป็น “*เมอลายู*” ซึ่งแม้จะกิน ความหมายที่กว้างขึ้นแล้วก็ยังถูกจำกัดด้วย ลักษณะอันเป็นเอกลักษณ์ที่กลุ่มผู้นำแห่งมะละกา กำหนดไว้

มะละกาถูกโปรตุเกสโจมตีและยึดครองได้ในค.ศ. ๑๕๑๑ สุลต่าน Mahmud ผู้

ปกครององค์สุดท้ายของมะละกาได้หนีไปตั้งมั่น ณ ที่ตั้งใหม่หลายแห่ง ได้แก่ ปาหัง ยะโฮร์และเกาะเบเนตัน แต่ก็ถูกโปรตุเกสตามมารบจนต้องย้ายหลักแหล่งต่อไป จนกระทั่งสิ้นพระชนม์ลงที่เมืองคัมปาร์ (Kampar) โอรสของสุลต่าน Mahmud ได้สถาปนาตนเองขึ้นเป็นสุลต่านสืบต่อจากพระบิดา ทรงพระนามว่าสุลต่าน Ala U'din Riyat Shah II และได้ตั้งมั่นลงที่ยะโฮร์อีกครั้งหนึ่ง ครั้งนี้สามารถตั้งราชสำนักสืบต่อกันมาที่ยะโฮร์ได้ ยะโฮร์จึงนับเป็นรัฐใหม่ของราชวงศ์มะละกา^{๒๕}

อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการจัดตั้งอาณาจักรขึ้นใหม่เพื่อแทนที่มะละกา นั้นประสบกับอุปสรรคเป็นอย่างมาก ความพ่ายแพ้ของมะละกาทำให้เกิดวิกฤติภูมิของสุลต่านแห่งราชวงศ์นี้ตกต่ำลง รัฐมลายูต่างๆที่เคยสวามิภักดิ์ก็เอาใจออกห่าง นอกจากนี้ ยะโฮร์ยังต้องสู้รบและถูกคุกคามทั้งจากโปรตุเกสและอะเจห์ตลอดช่วงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ ยะโฮร์เริ่มจะมีโอกาสฟื้นตัวจริงๆหลังค.ศ. ๑๖๒๙ ซึ่งเป็นปีที่อะเจห์ ถูกโปรตุเกสโจมตีเสียหายอย่างหนัก ความมั่นคงของอาณาจักรเริ่มจะกลับมาอีกครั้งหลังจากค.ศ. ๑๖๔๑ ซึ่งยะโฮร์ร่วมมือกับดัตช์ขับไล่โปรตุเกสออกไปจากมะละกา และได้ทำสัญญาเป็นมิตรไมตรีและร่วมมือค้าขายกับ

^{๒๔} Virginia Matheson, “Concept of Malay Ethos ...”, p. 366.

^{๒๕} B.W. Andaya and L. Andaya, *A History of Malaysia*, pp. 56-57.

ดัชต์^{๓๐} อาจกล่าวได้ว่าประมาณร้อยกว่าปีที่ราชวงศ์ที่สืบเชื้อสายมาจากมะละกาต้องประสบกับความยากลำบาก ต้องเผชิญกับภัยคุกคามจากภายนอก และจะต้องพยายามสร้างเกียรติภูมิเพื่อเรียกความยอมรับนับถือจากดินแดนต่างๆ ให้มีต่อยะโฮร์เช่นเดียวกับที่เคยมีให้กับมะละกา

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า *เซอจาเราะห์ เมอลายู* ฉบับที่ถูกเรียบเรียงขึ้นในค.ศ. ๑๖๑๒ ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่ยะโฮร์กำลังพยายามก่อตั้งอาณาจักรใหม่อยู่นั้น ต้องทำหน้าที่สำคัญในการสืบทอดความชอบธรรมจากมะละกามาสู่ยะโฮร์และสร้างความยอมรับนับถือ ในอาณาจักรยะโฮร์ให้เกิดขึ้น เพราะฉะนั้น เราจะเห็นได้ว่า *เซอจาเราะห์ เมอลายู* ฉบับ ค.ศ. ๑๖๑๒ นั้นจะชูประเด็นสำคัญ ๓ ประการ ซึ่งเป็นพื้นฐานแห่งอำนาจของมะละกา และย้ำให้เห็นว่าพื้นฐานดังกล่าวได้รับการสืบทอดมายังยะโฮร์

ประเด็นแรก ได้แก่การให้ความสำคัญต่อเชื้อสายราชวงศ์ที่ถูกต้องซึ่งหมายถึงราชวงศ์ที่สืบทอดมาจาก Bukit Si Guntang เท่านั้น สิ่งที่สะท้อนออกมาจาก *เซอจาเราะห์ เมอลายู* ก็คือความชอบธรรมของยะโฮร์ที่จะมาแทนที่มะละกาเนื่องจากเป็นดินแดนที่สุลต่านแห่งมะละกาและเชื้อสายราชวงศ์ปกครองกันสืบมา ดังคำพูดของเสนาบดีชื่อ Sri

Nara Diraja ซึ่งกราบทูลสุลต่าน Mahmud เพื่อชักชวนให้พระองค์หนีออกจากเบงตันเมื่อถูกโปรตุเกสโจมตีว่า “ทุกแผ่นดินย่อมมีพระราช และถ้าพระองค์ยังคงมีพระชนม์ชีพอยู่ เราสามารถหาดินแดนอีกสิบแห่งให้กับพระองค์ได้”^{๓๑} ข้อความดังกล่าวให้ความสำคัญกับเชื้อสายราชวงศ์ที่ถูกต้องของผู้ปกครอง ส่วนศูนย์กลางอำนาจนั้นอาจปรับเปลี่ยนได้ตราบดีที่เชื้อสายราชวงศ์ที่สืบทอดมาจาก Bukit Si Guntang ยังคงอยู่

ประเด็นที่สอง ที่ได้รับการเน้นใน *เซอจาเราะห์ เมอลายู* คือเรื่องราวความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้อยู่ใต้การปกครอง การยอมรับในเชื้อสายอันบริสุทธิ์ของสุลต่านจะถูกเสริมด้วยการยอมรับว่าสุลต่านเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งอำนาจศักดิ์สิทธิ์ (Daulat) ซึ่งราษฎรทั้งหลายจะทำการใดๆ ที่ถือเป็นการทรยศ (Derhaka) ไม่ได้ นี่คือนิตยابันที่ Sri Tri Buana และ Demang Laber Daun ได้ให้ต่อกันไว้เป็นครั้งแรกที่ Bukit Si Guntang แนวคิดนี้จะได้รับการเน้นเป็นพิเศษในช่วงสมัยของยะโฮร์เนื่องจากสถานะอันไม่มั่นคงของสถาบันกษัตริย์นั่นเองในการบันทึกเรื่องราวช่วงหลังจากที่มะละกาล่มสลายไปแล้ว *เซอจาเราะห์ เมอลายู* ก็ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและข้าราชการบริพารในลักษณะที่แบ่งแยกกันอย่าง

^{๓๐} L. Andaya, *The Kingdom of Johor, 1641-1725*, Kuala Lumpur, O.U.P., 1975, Chapter 1.

^{๓๑} C.C. Brown, (Trans.), *Sejarah Melayu.....*, p. 185.

เห็นได้ชัด ยกตัวอย่างตอนหนึ่ง ซึ่งสุลต่าน Mahmud ต้องการจะยกพระธิดาให้แก่ Sri Nara Diraja นายทหารคูใจซึ่งฝ่าวงล้อมของ โปรตุเกสออกมาด้วยกัน แต่ Sri Nara Diraja ปฏิเสธโดยให้เหตุผลว่า “บรรพบุรุษของข้าพระองค์เป็นทาสรับใช้ของเหล่าพระราชอาในอดีตมาตลอด ชื่อเสียงเกียรติยศของชาวเมอลายูในอดีตจะต้องเสื่อมลงถ้าข้าพระองค์แต่งงานกับพระธิดา”^{๓๒} ในที่สุดสุลต่าน Mahmud จึงต้องยินยอมให้พระธิดาเสกสมรสกับราชาแห่งปาหังซึ่งเป็นเจ้าชายจากเชื้อสายราชวงศ์ดั้งเดิม การกล่าวถึง “เกียรติยศของชาวเมอลายูในอดีต” นั้นน่าสนใจ จะเห็นได้ว่าผู้บันทึกเชื่อจากระห์เมอลายู ยกสถานะของผู้นำยะโฮร์โดยใช้บรรทัดฐานของความเป็น “เมอลายู” ที่แท้จริงได้แก่กลุ่มที่สืบทอดมาจากกลุ่มผู้นำดั้งเดิมของมะละกา

ประเด็นที่สาม เน้นการสืบทอดระเบียบแบบแผนของราชสำนักและวัฒนธรรมต่างๆของมะละกายังยะโฮร์ ในเชอจาเราะห์ เมอลายู ได้มีการกล่าวถึงการตั้งราชสำนักใหม่ของสุลต่าน Mahmud ไม่

ว่าจะเป็นที่เบนตัน คัมปาร์ หรือยะโฮร์ว่ามี การแต่งตั้งขุนนางตำแหน่งต่างๆ ตามที่เคยมีมาในอาณาจักรมะละกา นอกจากนี้ยังมีเรื่องราวที่เล่าถึงราชาจากแคว้นแคว้นอื่นๆ ที่มาเยือนราชสำนักที่เบนตันและแสดงความประทับใจต่อความรุ่งเรืองของราชสำนักและระเบียบแบบแผนที่ยังใช้ปฏิบัติอยู่ ณ ที่นั้น ในความอีกตอนหนึ่ง สุลต่าน Ala U' din Riyat Shah II ทรงพิโรธเจ้าผู้ครองแคว้นคัมปาร์ที่มาส่งบรรณาการให้โดยไม่มีข้าราชการสำนักของยะโฮร์นำมา เมื่อขุนนางที่ทำหน้าที่ดังกล่าวมาเฝ้าเพื่ออธิบายว่าเป็นเช่นนั้นเพราะเขาป่วยจึงได้บอกให้เจ้าผู้ครองแคว้นคัมปาร์นำบรรณาการเข้ามาถวายเอง สุลต่านทรงตรัสว่า “ที่จริงก็ไม่ใช่เรื่องใหญ่ แต่การทำเช่นนี้ไม่เป็นไปตามประเพณี ถ้าผู้คนมาเข้าเฝ้าโดยที่ท่านไม่นำมา ประเพณีราชสำนักก็จะถูกกระทบกระเทือน”^{๓๓} การย้ำเตือนถึงระเบียบแบบแผนและประเพณีราชสำนักเช่นนี้เป็นการประกาศให้ทราบว่ายะโฮร์ได้รักษารูปแบบวัฒนธรรมของมะละกาไว้อย่างเคร่งครัด

กล่าวโดยสรุปในการพิจารณาความหมายของคำว่า “เมอลายู” ตามที่สะท้อนออกมาในเชอจาเราะห์ เมอลายู นั้น จะเห็นได้ว่าเป็นความหมายที่แคบกว่าความเข้าใจของคนในปัจจุบันที่มีต่อคำว่าชาวมลายู หรือโลกมลายู ผู้เรียบเรียง เชอจาเราะห์ เมอลายู ให้เอกลักษณ์ที่ค่อนข้างชัดเจนของความเป็น “เมอลายู” แก่กลุ่มผู้นำของมะละกาโดยเน้นแหล่งที่มาด้านภูมิ

^{๓๒} C.C. Brown, (Trans.), *Sejarah Melayu*....., pp. 187-188.

^{๓๓} C.C. Brown, (Trans.), *Sejarah Melayu*....., p. 193.

ศาสตร์ เน้นรูปแบบวัฒนธรรมประเพณี และเน้นความเป็นมุสลิม เมื่อมะละกาล่มสลายไปแล้ว เชอจาเราะห์ เมอลายู ก็ยังได้ทำหน้าที่ในการบอกเล่าว่ายะโฮร์เป็นราชสำนักที่สืบทอดจากมะละกาทั้งในด้านเชื้อสายราชวงศ์ ด้านวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และแม้ว่าในพัฒนาการของประวัติศาสตร์มะละกา และยะโฮร์ คำว่า “เมอลายู” จะดูเหมือนถูกขยายให้มีความหมายกว้างขึ้นเรื่อยๆ (จากจุดเริ่มต้นซึ่งพูดถึงผู้อพยพมาจากสุมาตรา จนกระทั่งขยายความหมายไปสู่รูปแบบวัฒนธรรมและความเป็นมุสลิม ซึ่งทำให้ชุมชนอื่นๆ ที่รับวัฒนธรรมดังกล่าวสามารถสร้างความรู้สึกร่วมว่าเป็นกลุ่มเดียวกันได้) แต่ในที่สุดแล้วการแบ่งแยกระหว่างชาว “เมอลายู” แห่งมะละกาและชาว “เมอลายู” อื่นๆ ก็ยังไม่ได้ถูกลบล้างออกไป เชอจาเราะห์ เมอลายู ยังคงเป็นงานเขียนซึ่งให้บรรทัดฐานของความเป็น “เมอลายู” ซึ่งสะท้อนแนวความคิดของกลุ่มผู้นำที่ว่าชาว “เมอลายู” แห่งมะละกาคือชาว “เมอลายู” ที่แท้จริง ๐

อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ - ๒ ๒๕๓๖ - ๒๕๓๗

ฉบับพิเศษ “๒๕ ปี คณะอักษรศาสตร์”

ปาฐกถา และการบรรยายพิเศษ

มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ : บทเรียนแห่งการแสวงหาความเข้าใจมนุษย์และสังคม

Contemporary Perspectives on Literature

สถานภาพทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ภาษา/ความหมาย/ความเป็นจริง บันทึก ความคิดร่วมสมัย

ย้อนพินิจแนวคิดการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร:ข้อสังเกตในบริบทของคณะอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร

สถานภาพการเรียนการสอนฝรั่งเศสศึกษาในคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

สถานภาพ ของการเรียนการสอนภาษาเยอรมัน

การเรียนการสอนวรรณคดีญี่ปุ่นในปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๓๖)

มิติมุมมอง (Perspective) กับการศึกษาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ : สถานภาพความคล้าย และความแตกต่าง

ไทยศึกษา

วรรณกรรมในชีวิตไทย

สังคีตศิลป์ไทย (Thai Music)

ภูมิปัญญาพื้นบ้านกับการศึกษาปัจจุบัน

สังสารวัฏ : การเวียนว่ายตายเกิดในพระพุทธศาสนา

วัฒนธรรมการอ่านกำลังเสื่อม